

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การปฏิรูประบบเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันนี้ แนวทางเศรษฐกิจชุมชนนับเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจแนวทางหนึ่ง เพราะเป็นแนวทางของการพัฒนาแบบผสมผสานที่เน้นการเสริมสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของภาวะเศรษฐกิจและสังคมในกระแสโลกาภิวัตน์ โดยเศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบเศรษฐกิจของคนไทยอย่างแท้จริงเป็นภาพที่ซ่อนอยู่ด้านล่างของภาพความเจริญรุ่งเรืองเรื่องด้านบน เป็นเศรษฐกิจที่กระจายไม่กระจุกตัวเหมือนเศรษฐกิจทุนนิยม ไม่มีการผูกขาด มีการติดต่อค้าขายโดยทางตลาดท้องถิ่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นเครือข่าย มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และมุ่งรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น จากแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงที่ให้ความสำคัญกับชุมชนในการพัฒนาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น โดยมีวิธีดำเนินการผ่านกระบวนการของวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise) ซึ่งเป็นการประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งพาตนเอง โดยทุนของชุมชน มิได้หมายถึงตัวเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงทรัพยากรผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีความไว้วางใจกัน วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรืออื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน

วิสาหกิจชุมชน เป็นกิจการของชุมชนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการ เพื่อสร้างรายได้ และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงจำนวนหนึ่งที่มีอยู่ได้รับการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนาการรวมตัวในรูปแบบของวิสาหกิจชุมชน และชุมชนพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดกลางและขนาดย่อมได้ในอนาคต ซึ่งแนวคิดวิสาหกิจชุมชนจะเป็น

กระบวนการหรือแนวทางที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือสร้างระบบ “การพึ่งตนเอง” ให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจของชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาของ “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีหลักการที่สำคัญคือ มีการริเริ่มและดำเนินการโดยชุมชนด้วยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากลทำให้เกิดนวัตกรรม มีการดำเนินการแบบบูรณาการ มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ รวมทั้งการบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาดให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและศักยภาพของชุมชน และที่สำคัญคือการพึ่งตนเอง มุ่งให้เกิดการลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน: ออนไลน์) โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและจรรโลงชีวิตของวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล นอกจากนี้ยังเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานของการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัยและทำให้เกิดการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

มะพร้าวตาลจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญยิ่งของจังหวัดสมุทรสงคราม โดยจังหวัดสมุทรสงครามถือเป็นแหล่งผลิตน้ำตาลที่ใหญ่และเก่าแก่ที่สุด เนื่องจากมีการปลูกมะพร้าวตาลในหลายพื้นที่ ได้แก่ อำเภอเมืองในเขตตำบลนางตะเคียน ตำบลลาดใหญ่ ตำบลบางขันแตก อำเภออัมพวาในเขตตำบลบางนางลี่ ตำบลท่าคา ตำบลสวนหลวง ตำบลวัดประตู่ และอำเภอบางคนทีในพื้นที่ตำบลบางกระปือ ตำบลจอมปลวก ตำบลดอนมะโนรา และตำบลบางพรม ในปี พ.ศ. 2553 มีพื้นที่เพาะปลูกมะพร้าวตาล 9,481 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 800 กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่าผลผลิต 166.86 ล้านบาท ดังนั้นแนวคิดในการแปรรูปมะพร้าวตาลจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งน้ำตาลมะพร้าวถือเป็นผลิตภัณฑ์พื้นฐานที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสงครามผลิตภัณฑ์หนึ่งที ขั้นตอนการผลิตทุกขั้นตอนล้วนแต่เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านมาเป็นเวลาช้านาน แต่ในปัจจุบันเกษตรกรในหลายพื้นที่ที่ปลูกมะพร้าวหรือประกอบอาชีพผลิตน้ำตาลมะพร้าวกำลังประสบปัญหาในการประกอบอาชีพ เช่น การขาดแคลนแรงงานที่ขึ้นต้นมะพร้าว การขาดแคลนเชื้อเพลิง ต้นทุนการผลิตที่สูง และน้ำตาลไม่ได้คุณภาพทำให้ผลผลิตต่ำและมีราคาถูก

การบริหารต้นทุนถือเป็นกลยุทธ์ที่มีความสำคัญ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการเพื่อให้ต้นทุนการผลิตและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ลดลงทำให้กำไรเพิ่มขึ้น หากผู้ประกอบการสามารถบริหารต้นทุนให้มีคุณภาพ และต่ำกว่าผู้ประกอบการรายอื่น ๆ แล้ว ผู้ประกอบการดังกล่าวก็จะสามารถดำเนินธุรกิจประสบความสำเร็จ และมีผลกำไรตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้ และพร้อมจะเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตต่อไป ดังนั้นปัญหาต้นทุนของกลุ่มผู้ประกอบการผลิตน้ำตาลมะพร้าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การบริหารต้นทุนการผลิต

น้ำตาลมะพร้าวของกลุ่มผู้ประกอบการในจังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการผลิตน้ำตาลมะพร้าวที่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านมีกำลังใจในการสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน และสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชนเพิ่มมากขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลำดับความสำคัญของต้นทุนในแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวจังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารต้นทุนของกลุ่มผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่จะทำการศึกษาคือ จังหวัดสมุทรสงคราม

1.3.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 17 กลุ่ม (สำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม, 2555)

1.3.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาขั้นตอนการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน และการบริหารต้นทุน

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อค้นพบของผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการชี้แนะให้ครัวเรือนรายย่อยอื่นๆ ที่ผลิตน้ำตาลมะพร้าวให้สามารถนำแนวทางการลดต้นทุนการผลิตมาผสมผสานกับภูมิปัญญาของครัวเรือนที่จะนำไปสู่การลดต้นทุนได้จริง
2. องค์ความรู้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการบูรณาการเป็นภาพมหภาคในระดับชุมชน กล่าวคือการส่งเสริมให้ครัวเรือนที่ปลูกมะพร้าวตาลเกิดการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าว เพื่อให้เกิด การบูรณาการความรู้และภูมิปัญญาร่วมกัน
3. องค์ความรู้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในการประกอบการจัดทำแผนงบประมาณสนับสนุนเกษตรกรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชน หมายถึง องค์กรธุรกิจผู้ผลิตน้ำตาลมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม ตามทะเบียนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรของสำนักงานเกษตรจังหวัดสมุทรสงคราม

น้ำตาลมะพร้าว หมายถึง น้ำตาลมะพร้าวที่ผลิตจากน้ำตาลใสจากจั่นมะพร้าวเพียงอย่างเดียว โดยไม่ใช่สารฟอกขาวและวัตถุเจือปนอื่นๆ